

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี
ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายสิทธิศักดิ์ ลูจวัง

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๑๓ หมู่ ๔ ตำบลนาสะอาด อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

โทรศัพท์ ๐๘๙-๒๓๔๓๗๘๐ Facebook สิทธิศักดิ์ ลูจวัง Line -----

เกิด พ.ศ. ๒๕๑๕ ปัจจุบันอายุ ๕๓ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สถานการศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

คณะ/สาขาวิชา -----

๖. อาชีพปัจจุบัน

☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ ผู้ใหญ่บ้าน

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๔๕,๐๐๐ บาท/ปี

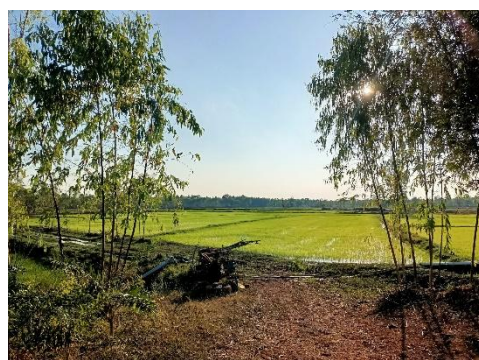
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ไร่นาสวนผสม

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ..๑... แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

- แปลงปลูกข้าว

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๑๑ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้ด้านพืช (การปลูกไม้ดอก)

๒. ฐานเรียนรู้ด้านพืช (การปลูกพืชผักตามฤดูกาล)

๓. ฐานเรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ (การเลี้ยงจิ้งหรีด)

๔. ฐานเรียนรู้ด้านการเพาะเห็ด

๕. ฐานเรียนรู้ด้านปุ๋ยดิน (การทำปุ๋ยหมัก แบบไม่กลับกอง)

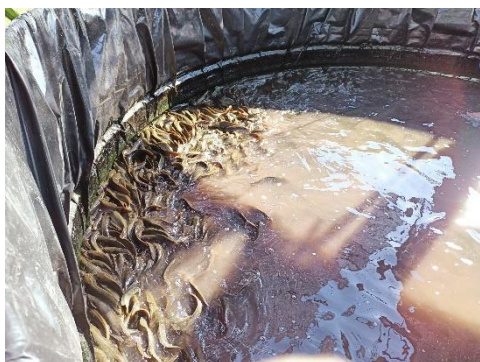
๖. ฐานเรียนรู้การเพาะเลี้ยงแพลงก์ตอนแดง

๗. ฐานเรียนรู้ด้านประมง (การเลี้ยงกบ)

๘. ฐานเรียนรู้ด้านประมง (การเลี้ยงปลา)

๙. ฐานเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ (การเลี้ยงเป็ดเทศ/ไก่เนื้อ)

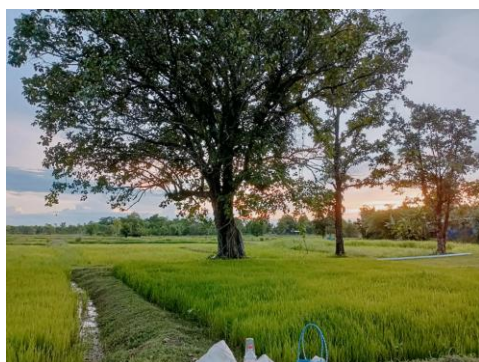
๑๐.ฐานเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือนดิน

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย

- หลักสูตรการเรียนรู้ด้านการปลูกข้าว

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย

- เกษตรผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย

- การเพาะเลี้ยงผ้า

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก.

- หลักสูตร วิชาหลักประจำ ศพก. อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

คือ หลักสูตร การปลูกข้าวเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนาศูนย์ ศพก. ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร

บุคคลเป้าหมาย : เกษตรกรในพื้นที่ นักเรียน และนักศึกษา

วิธีการอบรม : การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ

สื่อที่ใช้ในการอบรม : สื่อรูปแบบ Power point, สื่อวีดิทัศน์, เอกสารประกอบการบรรยาย

ประโยชน์ที่ผู้เรียนรู้จะได้รับ : สามารถนำไปพัฒนาจัดการในพื้นที่ของตนเองได้

โดยมีเนื้อหาวิชาโดยสรุป (หัวเรื่อง, เนื้อหา, จำนวนชั่วโมง, แผนการเรียนรู้) ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงเนื้อหาวิชาโดยสรุป

ที่	หัวเรื่อง	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	แผนการเรียนรู้
๑	หลักสำคัญสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ	พันธุ์ดี : คัดพันธุ์ดี ผลผลิตดี ทนโรค ดินดี : สภาพดิน จัดการแปลงดี น้ำดี : มีน้ำเพียงพอ ตลอดฤดูกาล	๑	ครั้งที่ ๑
๒	ประเภทของการทำนา	การเตรียมดินทำนาหว่าน การเตรียมดินทำนาดำ	๑	
๓	สายพันธุ์ของข้าว	สายพันธุ์ข้าวต่าง ๆ (ในพื้นที่) เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว กข๖	๑	
๔	ขั้นตอนและวิธีการเพาะกล้า	ขั้นตอนและวิธีการเพาะต้นกล้า	๑	
๕	แผนการปลูกข้าว	การวางแผนการปลูกข้าว	๑	ครั้งที่ ๒
๖	ขั้นตอนและวิธีการปลูก	ขั้นตอนและวิธีการปลูกและการลงมือปฏิบัติจริง	๓	
๗	การดูแลรักษา	การให้น้ำและการให้ปุ๋ยโดยหลีกเลี่ยงสารเคมี	๒	ครั้งที่ ๓
๘	การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว	การป้องกันศัตรูพืชและการกำจัดศัตรูพืช โดยหลีกเลี่ยงสารเคมี	๒	
๙	การเก็บเกี่ยว	๑. การพิจารณาอายุข้าวที่เก็บเกี่ยว ๒. วิธีการเก็บเกี่ยว ๓. การดูแลหลังการเก็บเกี่ยว	๔	ครั้งที่ ๔

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ระดับจังหวัด

๑. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแผนเดิม
๒. เข้าร่วมกระบวนการประชุมและเวทีรับฟังความคิดเห็น
๓. นำเสนอข้อมูล/ข้อเสนอแนะจากพื้นที่
๔. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

สำนักงานเกษตรอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีบทบาทสำคัญในการให้แนวทางและจัดการประชุมคณะกรรมการ ศพก. อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการพูดคุยและสอบถามถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของ ศพก. แต่ละศูนย์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมกันเสนอแนวทางในการพัฒนา ศพก. ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนายสิทธิศักดิ์ ลุจรี ในฐานะเกษตรกรต้นแบบเจ้าของ ศพก. ได้เสนอแนวทางการพัฒนาโดยเน้นความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร มุ่งเน้นให้ ศพก. มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยมีการกำหนดแผนการประชุมคณะกรรมการ ศพก. ทั้งในระดับอำเภอ (๔ ครั้งต่อปี)

และระดับจังหวัด (๔ ครั้งต่อปี) และมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสถานที่ประชุมเพื่อเยี่ยมเยียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการดูแลและบริหารจัดการแปลงเรียนรู้และฐานเรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ศพก. หลักและเครือข่าย มีแผนที่จะกำหนดหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดความรู้ และอบรมเกษตรกรผู้นำ รวมถึงจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์เรียนรู้

แผนพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี พ.ศ.๒๕๖๘ อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี การพัฒนา ศพก. เพื่อให้มีความพร้อมในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่โดยสำนักงานเกษตร จังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. อำเภอ ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ศพก. ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แนวทางการพัฒนาศักยภาพ ศพก.

ที่	ด้านความเสี่ยง	ผลกระทบที่เกิด	มาตรการลดความเสี่ยง
๑.	ด้านการเงิน	ศพก. ขาดงบประมาณสนับสนุน และขาดแหล่งทุน เพื่อดำเนินงาน ภายใน ศพก.	ค่าใช้จ่ายบางส่วน ประทาน ศพก. และเจ้าหน้าที่ดำเนินการสนับสนุนในบางกรณี
๒.	ด้านการดำเนินงาน	ศพก.เครือข่าย สถานที่เหมาะสมน้อย ขาดศักยภาพในการรวมกลุ่ม เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนตัวของแต่ละบุคคล	มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้
๓.	ด้านตลาด	การเพิ่มผลผลิตสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด รวมทั้งพัฒนา/แปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลาย ด้วยการลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าสินค้า	สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยน ซื้อขาย ผลผลิตระหว่าง ศพก.กับสถาบัน การเกษตรอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ เพื่อให้มีผลผลิตและวัตถุดิบเพียงพอในการนำมาแปรรูปเป็นสินค้าตามความต้องการของตลาด
๔.	ด้านเทคโนโลยี	ความรู้ ความชำนาญ ในด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สื่อการเรียนการสอนยังไม่มีรูปแบบใหม่	เพิ่มให้มีการอบรมเรื่องเทคโนโลยีเพิ่มเติมให้แก่เกษตรกร
๕.	ด้านสิ่งแวดล้อม	สภาพอากาศแปรปรวน โรคพืชและแมลงศัตรูพืช	วางแผนป้องกันตาม IPM
๖.	ด้านการเมืองและกฎระเบียบ	สิ่งจำเป็นในการดำเนินงานไม่สามารถจัดซื้อได้ตามความต้องการของเจ้าของศูนย์	แก้ไขระเบียบให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของศูนย์ ในการพัฒนา ศพก.สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แร้งบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

“จากชาวนาแบบพออยู่พอกิน สู่การเป็นผู้นำเกษตรต้นแบบด้วยเทคโนโลยี”

จุดเริ่มต้นเริ่มจากเคยเป็นเกษตรกรที่ทำแบบเดิมมาตลอด ใช้พันธุ์ข้าวที่มีมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่ ปลูกตามฤดูกาล ไม่ได้ตรวจวิเคราะห์ดิน ไม่รู้ว่าควรใส่ปุ๋ยอะไร ปริมาณเท่าไร ทุกอย่างอาศัยประสบการณ์และความเคยชิน พอเจอปัญหาเรื่องต้นทุนที่สูงขึ้น ผลผลิตลดลง และราคาขายไม่แน่นอน ก็เริ่มคิดว่าแบบนี้ไปไม่รอด จนกระทั่งได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอบรมโครงการของสำนักงานเกษตร ซึ่งมีการสาธิต การปลูกข้าวแบบลดต้นทุน ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ดิน ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพ จึงตัดสินใจนำมาทดลองในพื้นที่แปลงของตัวเอง ผลปรากฏว่า ต้นทุนลดลงกว่าร้อยละ ๓๐ และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว อีกทั้งยังลดการใช้สารเคมีลงได้ เพราะใช้เทคโนโลยีช่วยตรวจจับปัญหาได้ไว เมื่อเห็นผลจริง ผมเริ่มขยายแนวทางนี้สู่เพื่อนบ้าน และในที่สุดก็ได้รับคัดเลือกให้เป็น “เกษตรกรต้นแบบใน ศพก.” ทุกวันนี้ศูนย์ฯ ของเรากำลังกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชน เรามีกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี เช่น การจัดการดิน-น้ำ, กิจกรรมการเกษตรด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง, การทำบัญชีฟาร์ม และยังประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

โดยนายสิทธิศักดิ์ ลุงจิ๋ว กล่าวว่าแรงบันดาลใจของผม คือ “อยากให้ลูกหลานเห็นว่าอาชีพเกษตรกรก็สามารถพัฒนาได้ ถ้าเรายอมเปิดใจ ใช้ความรู้ ใช้เทคโนโลยี และลงมือทำอย่างมีระบบ”

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นใน ศพก.

- เกษตรกรในพื้นที่เริ่มเปลี่ยนแนวคิด และทดลองทำตาม
- ต้นทุนการผลิตลดลง เช่น ค่าปุ๋ย ค่าแรง ค่ายาฆ่าแมลง
- ผลผลิตเพิ่มขึ้น และได้คุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาด
- มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อ-จัดจำหน่ายร่วมกัน
- ศพก. กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต และดึงดูดคนรุ่นใหม่กลับบ้าน

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ปัญหาและความท้าทายที่ผลักดันให้เกษตรกรเริ่มหันมาทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยี นวัตกรรมมีหลายด้าน ซึ่งกลายเป็น “แรงกระตุ้น” ที่สำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัญหาและความท้าทายที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

๑. ต้นทุนการผลิตสูง แต่รายได้ไม่แน่นอน

- ราคาปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ และค่าแรงเพิ่มขึ้นทุกปี
- ราคาผลผลิตทางการเกษตรผันผวน ขายได้ไม่คุ้มทุน
- ทำให้ต้องหาวิธี “ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต” อย่างมีหลักการ

๒. ปัญหาสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง (climate change)

- ฝนแล้ง น้ำหลาก หนาวจัด หรือร้อนจัดผิดปกติ ส่งผลต่อผลผลิตโดยตรง
- เกษตรกรเริ่มมองหาเทคโนโลยีที่ช่วย “คาดการณ์อากาศ” หรือ “จัดการน้ำ” ได้ดีขึ้น เช่น ระบบน้ำอัตโนมัติ แอปพยากรณ์อากาศ

๓. ปัญหาโรคพืช แมลงศัตรูพืช และการใช้สารเคมีเกินความจำเป็น

- ทำให้ต้นทุนสูงและเสี่ยงต่อสุขภาพของทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค
- เทคโนโลยี เช่น โดรนพ่นยา หรือกับดักแมลงอัจฉริยะ ช่วยลดการใช้สารเคมี

๔. ขาดความรู้ในการจัดการแบบมีระบบ

- เกษตรแบบเดิมใช้ “ประสบการณ์” มากกว่า “ข้อมูล” เช่น ใส่ปุ๋ยแบบเดา ๆ
- การวิเคราะห์ดิน การวางแผนปลูก การทำบัญชีฟาร์มแบบวิชาการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

๕. แรงงานในภาคเกษตรลดลง และคนรุ่นใหม่ไม่สนใจ

- ต้องหาวิธีใช้เครื่องจักรหรือระบบอัตโนมัติเข้ามาทดแทนแรงงาน
- เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การเกษตรน่าสนใจและดึงดูดคนรุ่นใหม่กลับบ้าน

๖. ความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไป

- ผู้บริโภคต้องการสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน
- การเกษตรต้องปรับตัวสู่ GAP, Organic, Smart Farming เพื่อเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงแรม หรือส่งออก

สรุป “ปัญหากลายเป็นโอกาส เมื่อเกษตรกรเปิดใจ ใช้ความรู้ + เทคโนโลยี มาจัดการอย่างเป็นระบบ” การใช้หลักวิชาการ และเทคโนโลยี ไม่ใช่แค่การปรับตัวเพื่อความอยู่รอด แต่เป็นหนทางสู่การทำเกษตรแบบยั่งยืน ที่ให้ทั้งคุณภาพชีวิต รายได้ และโอกาสในอนาคต

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

ศพก. ของนายสิทธิศักดิ์ ลุจจิ่ง มีการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรม/เทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร ดังนี้

๑. การลดต้นทุนการผลิต

- การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเอง ใช้เศษพืช เศษอาหาร น้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีราคาแพง

- การใช้พันธุ์พืชต้านทานโรค/ทนแล้ง เช่น ข้าวพันธุ์ กข๔๓ เพื่อลดต้นทุนค่ายาและเพิ่มความมั่นคงของผลผลิต

๒. การลดปัญหาเรื่อง ดิน น้ำ อากาศ

- ระบบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ โดยได้ประสานงานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อติดตั้งระบบสูบน้ำจากโซล่าเซลล์ในหมู่บ้าน ซึ่งช่วยลดต้นทุนค่าไฟฟ้าและทำให้เกษตรกรในพื้นที่หมู่ที่ ๔ บ้านนาหงษา และพื้นที่ใกล้เคียงมีน้ำใช้ทำการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

- การตรวจวิเคราะห์ดินก่อนปลูก ใช้หลักวิชาการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดินก่อนการใส่ปุ๋ย เพื่อลดการใช้ปุ๋ยแบบผิด ๆ และช่วยให้พืชเจริญเติบโตดีขึ้น ซึ่งนายสิทธิศักดิ์ในฐานะสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้นำดินจากแปลงไปตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหาร ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K) เพื่อวางแผนการใส่ปุ๋ยและลดต้นทุน
- การปลูกพืชคลุมดิน/พืชบำรุงดิน เช่น ปอเทือง ถั่วพรี ช่วยรักษาความชื้นและเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้ดิน และลดการพังทลายหน้าดิน

๓. การลดการระบาดของศัตรูพืช

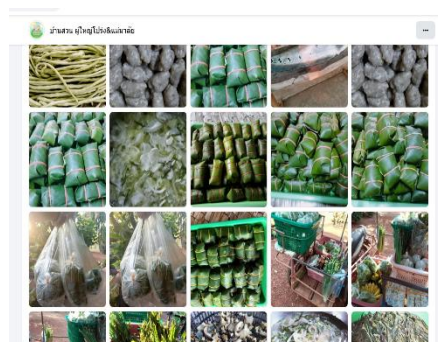
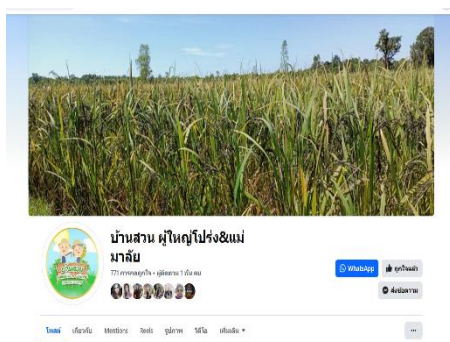
- การใช้กับดักแมลงและชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี เช่น ใช้กับดักฟีโรโมน/แสงไฟ, น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง เพื่อลดสารพิษตกค้าง ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

๔. การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ

- การจัดตารางปลูกตามหลักวิชาการวางแผนปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล ช่วยลดการสะสมโรค ทำให้พืชเจริญเติบโตดี ผลผลิตสม่ำเสมอ
- การใช้ระบบเกษตรแม่นยำ (Precision Farming) เช่น วัดค่าความชื้น แสง อุณหภูมิ ด้วยแอปหรืออุปกรณ์ IoT ในการควบคุมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด

๕. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

- การแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้น/ขั้นสูง สามารถสร้างรายได้เพิ่มและขายได้ตลอดปี
- การบรรจุภัณฑ์และการทำฉลากสินค้า (Labeling & Branding) ใช้เทคโนโลยีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ่านคอมพิวเตอร์ เช่น Canva เพิ่มความน่าสนใจ สร้างมูลค่าสินค้า
- การจำหน่ายออนไลน์ (E-commerce เกษตร) เช่น Shopee, Facebook Page, กลุ่มไลน์ชุมชน เข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

๖. การนำ BCG Model มาปรับใช้ : โดยศพก. ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ดังนี้

- Bio Economy (เศรษฐกิจชีวภาพ) : เน้นการผลิตข้าวพันธุ์ดี โดยคัดเลือกพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิเคราะห์ความเหมาะสมของดินตามระบบ Agri map ทดลองปลูก และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์คุณภาพ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ และจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้
- Circular Economy (เศรษฐกิจหมุนเวียน) : มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำฟางข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวมาคลุมดินเพื่อเพิ่มจุลินทรีย์และรักษาความชื้น ใช้เพาะเห็ดฟาง ทำอาหารสัตว์ และนำกลับมาผสมปรุงดิน
- Green Economy (เศรษฐกิจสีเขียว) : ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดจากปอเทืองเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี มีการไถกลบตอซังเพื่อลดการเผาในพื้นที่ (ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ) และใช้ชีวภัณฑ์หรือแมลงตัวเบียนในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช แทนสารเคมี นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดิน

๗. การนำงานวิจัยมาใช้ : มีการนำผลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเกี่ยวกับการทดลองเลี้ยงแหนแดงในนาข้าวมาประยุกต์ใช้ ซึ่งพบว่าช่วยเพิ่มผลผลิตข้าวได้เป็นอย่างดี

สรุป เกษตรแบบเดิมใช้แรง ใช้ประสบการณ์ แต่เกษตรสมัยใหม่ต้องใช้ “ข้อมูล + วิชาการ + เทคโนโลยี” เมื่อปรับใช้ในพื้นที่จริง เช่น ใน ศพก. หรือแปลงต้นแบบของเกษตรกร จึงทำให้เกิดผลลัพธ์ชัดเจน ทั้งด้าน ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และรายได้ที่มั่นคง

- ๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน
- ขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตร ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ : สำรวจปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่

- ตรวจสอบสภาพพื้นที่ สภาพดิน น้ำ อากาศ และปัญหาที่เกิดซ้ำซาก เช่น ดินเสื่อม น้ำแล้ง หรือศัตรูพืชระบาดบ่อย
- ประเมินว่าเทคโนโลยีหรือแนวทางใดเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรของตนเอง เช่น ตรวจวิเคราะห์ดิน พบว่าอินทรีย์วัตถุสูง และ pH มีความเหมาะสมกับพืชที่ต้องการปลูก

ขั้นตอนที่ ๒ : เลือกเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่เหมาะสม

- เลือกใช้เทคโนโลยีที่ใช้ง่าย ต้นทุนไม่สูง และสามารถเรียนรู้ได้ง่าย เช่น ระบบน้ำหยดอัตโนมัติ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกพืชตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้แอปพลิเคชันวางแผนการผลิต

ขั้นตอนที่ ๓ : วางแผนและออกแบบการใช้งาน

- วางแผนการติดตั้งอุปกรณ์หรือกระบวนการที่จะใช้
- จัดทำแปลงสาธิตหรือแปลงนำร่องในพื้นที่จริง เพื่อดูผลก่อนขยายผล
- ประเมินงบประมาณ เวลา และแรงงานที่ต้องใช้

ขั้นตอนที่ ๔ : ทดลองใช้และเก็บข้อมูล

- ทดลองใช้เทคโนโลยีในแปลงจริง โดยบันทึกผลผลิต ต้นทุน และปัญหาที่พบระหว่างทดลอง
- สังเกตการตอบสนองของพืชต่อเทคโนโลยีที่ใช้ เช่น ความชื้นในดิน, การเจริญเติบโต, โรค/แมลง

ขั้นตอนที่ ๕ : ปรับปรุงและขยายผล

- นำผลที่ได้มาปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ปรับเวลาให้น้ำ หรือเปลี่ยนชนิดปุ๋ยชีวภาพ
- ขยายผลสู่สมาชิกในกลุ่ม หรือใช้เป็นกิจกรรมสาธิตใน ศพก. / แปลงเรียนรู้
- ถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่นผ่านการอบรมหรือศึกษาดูงาน เปิดแปลงเรียนรู้ให้ ศพก. เครือข่ายสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และเกษตรกรในเครือข่ายมาดูงาน และทดลองใช้เทคโนโลยีจริง

สรุปภาพรวมขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตร : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม ต้องเริ่มจากความเข้าใจในปัญหา, เลือกแนวทางที่เหมาะสม, ลงมือทดลองจริง และสื่อสารขยายผลสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่กลับมาสานต่ออาชีพเกษตรกร

- ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรภายในศูนย์ ศพก.

- ระบบน้ำโซล่าเซลล์: เริ่มต้นจากการประสานงานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล จากนั้นมีการสำรวจพื้นที่ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ตามด้วยการติดตั้งท่อน้ำและระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ เมื่อติดตั้งเสร็จสิ้น เกษตรกรในพื้นที่ก็มีน้ำใช้ทำการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

- Bio Economy (การผลิตข้าวพันธุ์ดี) : กระบวนการเริ่มต้นด้วยการคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่ตามระบบ Agri map และลักษณะกายภาพของดิน จากนั้นจึงทดลองปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ สังเกตการเจริญเติบโตและการตอบสนองต่อการจัดการแปลง เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจึงคัดเลือกสายพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี และแนะนำให้เครือข่ายเกษตรกรทราบเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกพันธุ์ข้าวที่จะปลูกในแปลงของตนเอง เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพที่คัดเลือกได้จะถูกเก็บรักษาไว้เพื่อเพาะปลูกในรอบถัดไป นอกจากนี้ ผลผลิตจากข้าวบางส่วน เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ยังถูกนำไปแปรรูปและจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook และ Line เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและรายได้

- Circular Economy (การนำฟางข้าวและแกลบกลับมาใช้ใหม่) : ฟางข้าวที่เหลือจากการแยกเมล็ดข้าวจะถูกนำมาใช้ประโยชน์หลากหลาย เช่น คลุมดินที่ปลูกพืชผักเพื่อเพิ่มจุลินทรีย์และช่วยรักษาความชื้นในดิน นำไปใช้เพาะเห็ดฟาง หรือทำอาหารสัตว์ ส่วนแกลบจะถูกนำมาเป็นส่วนผสมในการปรุงดิน

- Green Economy (การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และการจัดการสิ่งแวดล้อม) : ศพก. มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดจากปอเทือง เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรด้านพืช มีการไถกลบตอซังเพื่อลดการเผาในพื้นที่ โดยร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอสร้างคอมในการจัดงานรณรงค์หยุดเผาและไถกลบตอซัง นอกจากนี้ยังใช้ชีวภัณฑ์และแมลงตัวเบียนในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแทนสารเคมี และมีการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พืชผักสวนครัว ไม้ดอก (ดาวเรือง) และพืชตระกูลถั่วเพื่อบำรุงดินหลังฤดูทำนา

กล่าวโดยสรุป การนำนวัตกรรมมาใช้ (เช่น ระบบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การปฏิบัติแบบ BCG Model) แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและสามารถปรับตัวได้ การดำเนินการอย่างเป็นระบบนี้ ตั้งแต่การประเมินเบื้องต้นไปจนถึงการประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องและการเพิ่มมูลค่า แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการนำเทคโนโลยีมาใช้และผนวกรวมเข้ากับกระบวนการทางการเกษตรทั้งหมดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวและสามารถนำไปขยายผลได้

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ

ตัวอย่าง : การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและการเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ ๑ : การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์

วิธีการ - ใช้เหล็กหรือจอบขุดดินบริเวณแปลงปลูกในระดับลึกประมาณ ๑๕-๒๐ ซม.

- เก็บตัวอย่างจากหลายจุดในแปลง (๕-๑๐ จุด) แล้วนำมาผสมกันให้เป็นตัวอย่างเดียว
- ใส่ถุงพลาสติกสะอาด ติดชื่อแปลง / พิกัด / พืชที่จะปลูกให้ชัดเจน
- ส่งวิเคราะห์ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ หรือศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในอำเภอตนเอง

เป้าหมาย - ทราบค่าธาตุอาหารหลัก-รอง เช่น ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K)

- ทราบค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของดิน

ขั้นตอนที่ ๒ : การเลือกใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำ

วิธีการ - นำผลวิเคราะห์ดินมาดูว่าดินขาดธาตุใด แล้วเลือกสูตรปุ๋ยให้ตรงกับความต้องการของพืช

เช่น ถ้าขาดฟอสฟอรัส ใช้ปุ๋ยสูตร ๑๕-๓๐-๑๕ เป็นต้น

- คำนวณอัตราใส่ตามระยะเวลาของพืช และระยะการเจริญเติบโต เช่น

ก่อนปลูกใส่ปุ๋ยรองพื้น ระยะเติบโตใส่ปุ๋ยเร่งโต ระยะติดดอกใส่ปุ๋ยเพิ่มโพแทสเซียม

เป้าหมาย - เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ย

- ลดต้นทุนการผลิต ลดการสะสมของสารตกค้างในดินและสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ ๓ : การเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

วิธีการ - ศึกษาลักษณะของพันธุ์พืชจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ, กรมวิชาการเกษตร, ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

- เลือกพันธุ์ที่มีลักษณะเด่น เช่น ต้านทานโรค เช่น ข้าวพันธุ์ กข๔๓ (ต้านทานโรคเพลี้ยกระโดด)

เป้าหมาย - ลดความเสียหายจากสภาพอากาศที่แปรปรวน และเพิ่มโอกาสเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตสูงขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ : การวางแผนการปลูกตามหลักวิชาการ

วิธีการ - วางแผนปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อลดการสะสมของโรคและแมลง

- จัดการระยะห่างระหว่างต้นและแถวอย่างเหมาะสมเพื่อให้แสงแดดและอากาศถ่ายเท

- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยสามารถช่วยปรับโครงสร้างดิน

เป้าหมาย - พืชเติบโตสมบูรณ์ ไม่อ่อนแอต่อโรค ดินมีคุณภาพดีในระยะยาว

ขั้นตอนที่ ๕ : การติดตามและประเมินผล

วิธีการ - บันทึกข้อมูลการเติบโต เช่น วันที่ปลูก วันที่ใส่ปุ๋ย ปริมาณผลผลิต ต้นทุน

- สังเกตโรคและแมลง หากพบให้ใช้ชีวภัณฑ์ก่อนสารเคมี

- เปรียบเทียบผลผลิตที่ได้กับปีก่อนเพื่อประเมินผล

เป้าหมาย - ใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อยอด ปรับปรุงในรอบการผลิตต่อไป

ตัวอย่าง : การบริหารจัดการน้ำ

มีการประยุกต์ใช้ถังน้ำในการเก็บน้ำช่วงหน้าฝนและทำเป็นถังพักน้ำ เพื่อนำไปใช้รดพืชผักในระบบน้ำหยด ซึ่งช่วยลดเวลาและแรงงานได้อย่างมาก นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากกรมทรัพยากรน้ำในการนำน้ำมาใช้ในแปลงเรียนรู้และให้เกษตรกรในชุมชนได้ใช้ ท่านยังทดลองปลูกพืชหลังนาที่ใช้น้ำน้อยหลายชนิดเพื่อเป็นแบบอย่างให้ชุมชนเรียนรู้ และได้ประสานงานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อติดตั้งระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ในหมู่บ้าน ทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี

ตัวอย่าง : การทำนา

มีการศึกษา เรียนรู้ และทดลองจากประสบการณ์เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวในแบบฉบับของตนเอง ซึ่งช่วยลดการใช้สารเคมีต่างๆ มีการคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ วิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกตามระบบ Agri map และลักษณะกายภาพของดิน ทดลองปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ สังเกตการเจริญเติบโต และคัดเลือกพันธุ์ที่ดีที่สุดเพื่อแนะนำให้เครือข่ายเกษตรกร ผลิตภัณฑ์จากข้าวบางส่วน เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ยังถูกนำไปแปรรูปและจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเพิ่มมูลค่า

ตัวอย่าง : การจัดการดินและปุ๋ย

ศพก. ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดจากปอเทือง เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี มีการไถกลบตอซังเพื่อลดการเผา และปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดิน. นายสิทธิศักดิ์ยังเป็นสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลบ้านโคก (ศดปช.) ซึ่งทำให้ท่านสามารถนำดินจากแปลงไปตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหาร ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K) เพื่อวางแผนการใส่ปุ๋ยและลดต้นทุนปุ๋ยเคมี และได้ประชาสัมพันธ์ข้อดีนี้แก่เกษตรกรที่มาอบรม

ตัวอย่าง : การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

ใช้วิธีการแบบผสมผสาน เช่น การเขตกรรม การใช้กับดักกาวเหนียว และการใช้ชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยไม่มีการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลง

ตัวอย่าง : การพัฒนาสู่เกษตรอินทรีย์ และ GAP

มีแผนจะปลูกข้าวแบบอินทรีย์ โดยอยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต ลดปริมาณปุ๋ยเคมี และปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และไถกลบตอซัง นอกจากนี้ยังวางแผนปลูกผักปลอดภัยและเข้าร่วมโครงการยกระดับสู่มาตรฐาน GAP

สรุป การทำการเกษตรโดยใช้ “หลักวิชาการ” ไม่ใช่เรื่องยาก ขอเพียงเปิดใจ เริ่มจากการรู้จักปัญหา วิเคราะห์ดิน เลือกปุ๋ย/พันธุ์ให้ตรงจุด เมื่อทำอย่างมีระบบต่อเนื่อง จะช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และทำให้เกษตรยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งแนวทางการทำฟาร์มแบบบูรณาการและเป็นระบบ (การจัดการน้ำ การเพาะปลูกข้าวที่แม่นยำ การจัดการดินและปุ๋ยอินทรีย์ การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน และเส้นทางที่ชัดเจนสู่การรับรองเกษตรอินทรีย์/GAP) แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่ซับซ้อนของการเกษตรเชิงนิเวศ การประยุกต์ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบนี้ ควบคู่ไปกับการมุ่งมั่นในการลดการใช้สารเคมี ทำให้ ศพก. เป็นผู้นำในการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอแบบจำลองที่สามารถนำไปทำซ้ำได้เพื่อการเปลี่ยนแปลงการเกษตรแบบดั้งเดิม

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว พื้นที่ปลูก จำนวน ๑๕-๐-๐ (ไร่-งาน-วา)

๑.๒) ตะไคร้ พื้นที่ปลูก จำนวน ๐-๑-๐ (ไร่-งาน-วา)

๑.๓) ไม้ พื้นที่ปลูก จำนวน ๐-๑-๐ (ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) ปลาหลายชนิด จำนวน ๓ บ่อ

๒.๒) กบ จำนวน ๕ บ่อ

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) กระบือ จำนวน ๑๒ ตัว

๓.๒) เป็ดเทศ จำนวน ๒๕ ตัว

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ข้าว เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต ๓,๐๐๐ บาท/ไร่

รายได้ ๔,๐๐๐ บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน ได้จาก ขายผักตามฤดูกาล เฉลี่ยรายได้วันละ ๓๐๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ -

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน ได้จาก ข้าว เฉลี่ยรายได้ เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท/เดือน

๔) รายได้ราย ได้จาก กระบือ เฉลี่ยรายได้ปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

- **ต่อตนเอง :** นายสิทธิศักดิ์ ได้รับความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้

การแปรรูปข้าวและจำหน่ายออนไลน์ช่วยลดค่าครองชีพและเพิ่มรายได้ เกษตรกรยังได้พัฒนาตนเองและองค์ความรู้จากการลองผิดลองถูกและการอบรมต่างๆ นอกจากนี้ ยังได้รับการยอมรับและมีบทบาททางสังคมในฐานะผู้ใหญ่บ้าน ประธาน ศพก. และประธานวิสาหกิจชุมชน ความสำเร็จของท่านยังได้รับการยืนยันด้วยรางวัลและเกียรติประวัติมากมาย เช่น รางวัลปราชญ์เกษตรกรของแผ่นดิน เป็นต้น

- **ต่อเกษตรกรอื่น :** ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกอบรมที่สำคัญ ทำให้เกษตรกรที่ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้เพื่อเพิ่มรายได้และลดต้นทุน นายสิทธิศักดิ์เป็นวิทยากรที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ ศพก. ยังช่วยขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยี เช่น ระบบน้ำโซล่าเซลล์ และส่งเสริมการผลิตเกษตรปลอดภัย รวมถึงสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบแปลงใหญ่

- **ต่อชุมชน :** ศพก. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการเกษตรและจุดนัดพบสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน. การบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการพัฒนาในระดับชุมชน ศพก. ยังช่วยแก้ปัญหาการผลิตในชุมชนผ่านการนำงานวิจัย (เช่น แหนแดง) และการตรวจวิเคราะห์ดินมาประยุกต์ใช้ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ช่วยสร้างความยั่งยืนและแหล่งอาหารที่มั่นคงให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพผ่านแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และช่วยรักษาสีเขียวด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และการลดการเผา

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

๓.๑.๑ การนำแนวคิด BCG Model มาประยุกต์ใช้

ศพก. มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการนำแนวคิด BCG Model มาใช้ การประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียวอย่างชัดเจนและเป็นระบบภายใน ศพก. (เช่น การนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ การใช้วัตถุดิบอินทรีย์ การไม่เผา การควบคุมศัตรูพืชทางชีวภาพ) แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอย่างลึกซึ้งซึ่งต่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่นอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดเพียงอย่างเดียว การบูรณาการเชิงรุกของการปฏิบัติเชิงนิเวศวิทยาเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังช่วยฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น

- Circular Economy (เศรษฐกิจหมุนเวียน) : ศพก. มีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นในการนำทรัพยากรกลับมา

ใช้ใหม่ ตัวอย่างเช่น ฟางข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวจะถูกนำมาคลุมดินในแปลงปลูกพืชผัก ซึ่งช่วยเพิ่มจุลินทรีย์ในดิน และรักษาความชื้น นอกจากนี้ ฟางข้าวยังถูกนำมาใช้ในการเพาะเห็ดฟางและเป็นอาหารสัตว์ ส่วนแกลบก็นำมาใช้เป็นส่วนผสมในการปรุงดิน

- Green Economy (เศรษฐกิจสีเขียว) : ศพก. มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดจากปอเทือง เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูกพืช มีการไถกลบตอซังเพื่อลดการเผาในพื้นที่ โดยร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอสร้างคอมในการรณรงค์หยุดเผาและส่งเสริมการไถกลบตอซัง นอกจากนี้ยังมีการใช้ชีวภัณฑ์และแมลงตัวเบียนในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแทนสารเคมี และมีการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พืชผักสวนครัว ไม้ดอก (ดาวเรือง) และพืชตระกูลถั่วเพื่อบำรุงดินหลังฤดูทำนา

- Bio Economy (เศรษฐกิจชีวภาพ) : แม้จะไม่ได้ระบุผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม แต่การดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจชีวภาพ เช่น การผลิตข้าวพันธุ์ดีจากการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์คุณภาพ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า ย่อมส่งเสริมระบบนิเวศที่แข็งแรงขึ้นและลดความจำเป็นในการใช้วัตถุจากภายนอก

๓.๑.๒ ลดการใช้สารเคมีในแปลงเกษตร

มีการใช้ชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา น้ำหมักสมุนไพร และน้ำส้มควันไม้ แทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การใช้กับดักแมลงแบบฟีโรโมน และแผ่นเหนียวดักแมลงเพื่อควบคุมการระบาดของแมลงศัตรูพืช ผลที่เกิดขึ้น คือ ลดสารตกค้างในดินและน้ำ ลดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำของชุมชน ปลอดภัยต่อสุขภาพเกษตรกรและสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

๓.๑.๓ เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และรักษาคุณภาพดิน

มีการทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่ เช่น ฟาง ใบไม้ มูลสัตว์ น้ำหมักชีวภาพ การปลูกพืชคลุมดิน เช่น ปอเทือง ถั่วพราง หรือหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ผลที่เกิดขึ้น ทำให้ดินร่วนซุย เก็บความชื้นได้ดี ไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมีมาก ระบบรากพืชแข็งแรงและรักษาความสมดุลของจุลินทรีย์ในดิน

๓.๑.๔ ลดของเสีย และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

มีการนำของเหลือจากการผลิต เช่น เปลือกพืช เศษใบไม้ หรือเศษผลไม้ มาทำปุ๋ยหรือไบโอเอ็นเนอร์จี (น้ำหมักชีวภาพ) การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในระบบให้น้ำ ผลที่เกิดขึ้น คือ สามารถลดปริมาณขยะในแปลงและชุมชน ประหยัดพลังงานฟอสซิล และลดคาร์บอนฟุตพริ้นต์ (Carbon Footprint)

๓.๑.๕ ส่งเสริมความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน

มีการเปิดแปลงให้เป็นแปลงเรียนรู้ของ ศพก. เพื่อสาธิตแนวทางเกษตรที่รักษาสิ่งแวดล้อม จัดอบรม/เวิร์กช็อปในชุมชนเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรในไร่นา ผลที่เกิดขึ้น คือ ชุมชนมีความรู้และร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เด็ก เยาวชน และคนรุ่นใหม่ได้เห็นแบบอย่างที่ดีของเกษตรกรรุ่นพี่ในพื้นที่

สรุป การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ไม่ได้ช่วยแค่ “ลดต้นทุน” หรือ “เพิ่มผลผลิต” เท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในการ อนุรักษ์ดิน น้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนเป็นการทำเกษตรที่ยั่งยืน และเคารพต่อธรรมชาติ

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

- ลดปริมาณของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร โดยการนำฟางข้าวและแกลบกลับมาใช้ใหม่
- ลดมลภาวะทางอากาศจากการเผาตอซัง
- ลดการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน น้ำ และผลผลิตทางการเกษตร โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และชีวภัณฑ์

บำรุงดินและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินในระยะยาว ผ่านการปลูกปอเทือง พืชหมุนเวียน และการคลุมดินด้วยฟาง

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ศพก. มีการออกแบบหลักสูตรที่ "สอดคล้องกับบริบทของชุมชน" และการใช้ "ระบบ zoning by Agri map" สำหรับการปลูกข้าว สามารถบ่งบอกถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในภูมิทัศน์การเกษตรในท้องถิ่น ความรู้ที่เฉพาะเจาะจงกับบริบท ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้บริการส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริงกับเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศพก. หลักด้านไร่นาสวนผสม มีความพร้อมอย่างสูงในการเป็นศูนย์กลางการอบรม ศึกษาดูงาน และการถ่ายทอดความรู้ ศพก. ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกอบรม และศึกษาดูงานสำหรับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกอำเภอ ศูนย์มีศาลาเรียนรู้ที่สามารถรองรับผู้เข้าร่วมอบรมได้ประมาณ ๘๐-๑๐๐ คน พร้อมอุปกรณ์และบรรยากาศที่ร่มรื่น มีแปลงเรียนรู้ และ ๑๐ ฐานเรียนรู้ที่หลากหลาย

ปัจจุบันนายสิทธิศักดิ์ ลูจรี เป็นวิทยากรประจำ ศพก. และได้รับเชิญจากหน่วยงานต่างๆ บ่อยครั้ง และยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพาะปลูกข้าวนาปี ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนายสิทธิศักดิ์ในฐานะผู้ปฏิบัติและผู้เชี่ยวชาญ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่แข็งแกร่งสำหรับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและประสบการณ์ การใช้งานอย่างสม่ำเสมอโดยหน่วยงานภายนอกต่างๆ (โรงเรียน หน่วยงานราชการ) บ่งชี้ถึงความเชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับของ ศพก. และบทบาทของศูนย์ในฐานะศูนย์กลางระดับภูมิภาคสำหรับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ซึ่งขยายผลกระทบออกไปนอกเหนือจากการฝึกอบรมเกษตรกรโดยตรง

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากเกษตรกรต้นแบบได้โดยตรง ซึ่งนายสิทธิศักดิ์ เป็นผู้ปฏิบัติจริงและสามารถให้คำตอบที่ถูกต้องและตรงประเด็น นอกจากนี้ ศพก. ยังมีการนำผลการวิจัย (เช่น การเลี้ยงเห็บแดงในนาข้าว) และผลการตรวจวิเคราะห์ดินมาใช้ในการแก้ไขปัญหการผลิตในชุมชน การเข้าถึงนายสิทธิศักดิ์โดยตรงเพื่อสอบถามข้อสงสัย และการใช้ประโยชน์จากการวิจัย/การวิเคราะห์ดินเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหการผลิต บ่งชี้ถึงบริการให้คำปรึกษาและการแก้ไขปัญหที่ไม่เป็นทางการแต่มีประสิทธิภาพสูง รูปแบบการให้คำปรึกษาโดยผู้ปฏิบัติงานโดยตรงนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจและให้แนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทได้ทันที ซึ่งมักจะมีคุณค่ามากกว่าระบบการร้องเรียนแบบราชการในบริบทของการทำฟาร์ม

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศพก. มีกลยุทธ์ที่หลากหลายในการให้บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการเกษตร

- ด้านข้อมูลข่าวสาร : มีแผนจะจัดทำ QR Code สำหรับหลักสูตรการเรียนรู้ของฐานต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถสแกนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.อำเภอสร้างคอม) มีการสนับสนุนหนังสือพิมพ์และวารสารความรู้มาวางไว้ภายในศูนย์ นอกจากนี้ยังประชาสัมพันธ์ผลการตรวจวิเคราะห์ดินและการวางแผนใส่ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนแก่ผู้มาอบรม

- ด้านวิชาการเกษตร : ศพก. มี ๑๐ ฐานเรียนรู้ ที่เน้นการปฏิบัติจริง และผู้เรียนสามารถสอบถามเกษตรกรต้นแบบได้โดยตรง หลักสูตรการปลูกข้าวมีความสอดคล้องกับชุมชน เกษตรกรเจ้าของศูนย์เป็นวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ มีการนำงานวิจัย (เช่น เห็บแดง) มาใช้แก้ปัญหการผลิต มีการบูรณาการกับหน่วยงานวิชาการและมหาวิทยาลัย เช่น ม.ราชภัฏ และกรมทรัพยากรน้ำ มีการนำ BCG Model มาประยุกต์ใช้ และมีการสร้างเครือข่ายกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) กลยุทธ์ที่หลากหลายของศพก. ในการเผยแพร่ข้อมูล (QR Code ดิจิทัล สื่อสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิม การให้คำปรึกษาโดยตรง) และบริการทางวิชาการที่ครอบคลุม (ฐานปฏิบัติจริง หลักสูตรที่ปรับให้เหมาะสม การประยุกต์ใช้วิจัย ความร่วมมือกับหลายหน่วยงาน การบูรณาการโมเดล BCG) แสดงให้เห็นถึงแนวทางการถ่ายทอดความรู้ที่ซับซ้อนและหลากหลายช่องทาง สิ่งนี้ทำให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลและความเชี่ยวชาญทางเทคนิคสามารถเข้าถึงได้ และนำไปปฏิบัติได้จริงสำหรับเกษตรกรในวงกว้าง โดยเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร

- เกษตรกรที่ผ่านการอบรมจาก ศพก. ได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการผลิตของตนเอง ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่อบรม

- ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ เกษตรกรและโรงเรียนบ้านนาหว้าได้นำแผนแดงไปเลี้ยงไก่ไข่หลังจากได้รับความรู้จาก ศพก.

- เกษตรกรหลายรายที่อบรมจาก ศพก. ได้เข้าสู่ระบบการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ และมีแผนจะจัดตั้งแปลงใหญ่ข้าวในอนาคต

- ประธานแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง ซึ่งเป็นกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ ยังนำสมาชิกแปลงใหญ่ มาเรียนรู้และประสานงานกับ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติม เส้นทางเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับการบันทึกไว้ ตั้งแต่การนำไปใช้ในระดับบุคคล (แผนแดงสำหรับเลี้ยงไก่) ไปจนถึงการดำเนินการร่วมกัน (การจัดตั้งแปลงใหญ่) แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของ ศพก. ในการส่งเสริมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลและการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรในระดับชุมชน การขยายผลกระทบนี้ ซึ่งอำนวยความสะดวกโดยความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบและเครือข่ายความร่วมมือของศูนย์ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพในการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นการพัฒนาการเกษตรที่จับต้องได้และเป็นรูปธรรม

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่ ศพก. มีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

- มีการสนับสนุนองค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านนาหว้า โดยสนับสนุนให้เพาะเลี้ยงแผนแดงเพื่อใช้เป็นอาหารเลี้ยงไก่ไข่

- มีการนำพันธุ์พืชที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอ มาแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรในชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อการบริโภคหรือใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ในกิจกรรมอบรมเกษตรกรผู้นำ มีการแจกจ่ายแผนแดงให้ผู้เข้ารับการอบรมจากเกือบทุกตำบลในอำเภอ เพื่อนำไปขยายผลและเพิ่มปริมาณการใช้ การมีส่วนร่วมของ ศพก. กับโรงเรียนในท้องถิ่น (เช่น แผนแดงสำหรับเลี้ยงไก่) และบทบาทในการแจกจ่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร (พันธุ์พืช แผนแดง) แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเกษตรในระดับชุมชนที่ นอกเหนือไปจากการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนและทั่วทั้งตำบล บ่งชี้ถึงแนวทางแบบองค์รวมในการส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ทำให้มั่นใจได้ว่าประโยชน์จะถูกแบ่งปันอย่างกว้างขวางและคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วม

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายสิทธิศักดิ์ ลุจจริง ดำรงตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ระดับอำเภอ บทบาทนี้ทำให้มีหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการและวางแผนการพัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและวางแผนการผลิตและกิจกรรมการเกษตรในแปลงอย่างต่อเนื่อง เข้าร่วมและเป็นผู้ดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ศพก. อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยปัญหาอุปสรรค แลกเปลี่ยนข้อมูล และเสนอแนวทางพัฒนา ท่านยังเสนอแนวทางการพัฒนา ศพก. โดยเน้นความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี รวมถึงการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี (เช่น ระบบน้ำโซล่าเซลล์, BCG Model) มาใช้ และยังเชื่อมโยงเครือข่ายกับ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) รวมถึงบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานประมงอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ กรมส่งเสริมการเกษตร (สกร.) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น ซึ่งบทบาทที่หลากหลายของนายสิทธิศักดิ์ในฐานะประธานคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ ควบคู่ไปกับความเชี่ยวชาญในทางปฏิบัติในฐานะเกษตรกรต้นแบบ ทำให้ท่านเป็นบุคคลสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายและการปฏิบัติ ความเป็นผู้นำของท่านในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การแก้ไขปัญหา และการบูรณาการแนวคิดขั้นสูง เช่น โมเดล BCG ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานที่หาได้ยากระหว่างความเข้าใจในระดับรากหญ้าและวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำกับดูแลและนวัตกรรมทางการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

นายสิทธิศักดิ์ ลุจจริง มีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งในการดำเนินงานของ ศพก. ซึ่งสะท้อนจากผลสำเร็จที่หลากหลาย ความภาคภูมิใจนี้ไม่ได้มาจากความสำเร็จส่วนบุคคลเท่านั้น แต่มาจากบทบาทของ ศพก. และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการยืนยันแนวทางแบบบูรณาการและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน ศพก. เป็นต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ ฝึกอบรม และศึกษาดูงานที่สำคัญ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้จนเกิดรายได้เพิ่มขึ้นและต้นทุนลดลง การบริหารจัดการของ ศพก. เป็นระบบและยั่งยืน โดยมีการวางแผนต่อเนื่อง และการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้สามารถทนทานต่อวิกฤต โดยศพก. มีแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคต เช่น การบริหารจัดการน้ำ การสร้างศาลาเรียนรู้เพิ่ม การจัดทำ QR Code สำหรับหลักสูตร การจัดค่ายเยาวชน การจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และการสร้างโรงเรียนเพาะชำ เป็นต้น ซึ่งศพก. เป็นที่ยอมรับในชุมชน โดยนายสิทธิศักดิ์ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ประธานวิสาหกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น ระบบน้ำโซล่าเซลล์ และ BCG Model อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และได้รับงบประมาณสนับสนุน มีการนำงานวิจัยมาใช้แก้ปัญหาการผลิตในชุมชน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการอย่างเป็นระบบ นายสิทธิศักดิ์พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ศพก. ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สินค้าเกษตรของ ศพก. ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต (เกษตรปลอดภัย และมีแผนสู่ GAP/อินทรีย์) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ช่วยสร้างรายได้แก่สมาชิกในครัวเรือน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถเป็นต้นแบบในการนำไปขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ ที่มีศักยภาพและทรัพยากรคล้ายคลึงกันได้ในพื้นที่

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

นายสิทธิศักดิ์ ลุจจริง แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสาที่โดดเด่นอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและยาวนานของนายสิทธิศักดิ์ในบทบาทผู้นำชุมชนที่หลากหลาย (ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน ศพก. ประธานสหกรณ์) ควบคู่ไปกับการเสียสละและการเป็นอาสาสมัครอย่างสม่ำเสมอ (เช่น การฝึกอบรมฟรี การแบ่งปันทรัพยากร) แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและการไม่เห็นแก่ตัวในระดับที่โดดเด่น

ความเป็นผู้นำชุมชน : ท่านดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมา ๗ ปี และเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๘ ปี นอกจากนี้ยังเป็นประธาน ศพก. ระดับอำเภอ, ประธานวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์สัตว์เลื้อยคลานนาหงษา, ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร, วิทยากรประจำ ศพก. และงานพิธีต่างๆ, และคณะกรรมการสถานศึกษา

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

นายสิทธิศักดิ์ ลุจจริง ยินดีเสียสละเวลาไปเป็นวิทยากรเกือบทุกครั้ง แม้จะตรงกับภารกิจผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอย่างเต็มกำลัง และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่างๆ และยังเข้าร่วมอบรมหลักสูตรจิตอาสาภัยพิบัติและโครงการเสริมสร้างความเป็นผู้นำของจิตอาสา มีการแบ่งปันองค์ความรู้และผลผลิต เช่น แหนแดงและพันธุ์พืชให้กับชุมชน การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทาน การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน มีการช่วยเหลือให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในรูปแบบของเงินสด สิ่งของ หรือของรางวัล

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

๕.๑ “นำด้วยใจ ทำด้วยรัก พัฒนาด้วยความรู้ แบ่งปันด้วยความจริงใจ”
เน้นการเป็นผู้นำที่ใส่ใจ พัฒนาชุมชนด้วยองค์ความรู้ และแบ่งปันอย่างจริงใจ

๕.๒ “เป็นผู้นำต้องไม่หยุดเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางต้องพร้อมแบ่งปัน”
สะท้อนบทบาทของ ศพก. ในฐานะแหล่งความรู้และแรงบันดาลใจ

๕.๓ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เพื่อเกษตรกรอยู่ดี กินดีอย่างยั่งยืน”
เน้นการมีส่วนร่วมและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๕.๔ “พัฒนาการเกษตร ไม่ใช่แค่เทคนิค แต่คือความเข้าใจในชีวิตของเกษตรกร”
แสดงให้เห็นถึงความลึกซึ้งของงานด้านเกษตรกรรม ที่เกี่ยวข้องกับคนโดยตรง

๕.๕ “เรียนรู้ไม่หยุดนิ่ง แบ่งปันไม่ปิดกั้น”
โลกเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งเทคโนโลยีใหม่ๆ องค์ความรู้ที่ทันสมัย และความท้าทายจากสภาพแวดล้อมต่างๆ การเป็นประธาน ศพก. ต้องเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นจากการอบรม การศึกษาดูงาน หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญ และที่สำคัญคือต้องไม่หวงวิชา แบ่งปันความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นให้แก่สมาชิกอย่างเต็มที่ เพื่อให้ทุกคนได้เติบโตไปพร้อมกัน

๕.๖ “สร้างเครือข่ายความร่วมมือ”
ศพก. จะแข็งแกร่งได้ด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และที่สำคัญคือตัวเกษตรกรเอง ในฐานะประธาน ต้องมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ และโอกาสต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกและชุมชน

๕.๗ “มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่จับต้องได้และยั่งยืน”
เป้าหมายสูงสุดของการทำงานใน ศพก. คือการช่วยให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้ที่มั่นคง และมีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และเน้นการสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ไม่ใช่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการวางรากฐานที่แข็งแกร่งให้แก่ภาคเกษตรของชุมชนในระยะยาว

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย

๑.๑ นายจตุรงค์ ต้องจิตร	ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑.๒ นางสาวหนูพา สุดอักษร	ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑.๓ นางสาวนุชรีย์ งอยภูธร	ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

ใช้กระบวนการถอดบทเรียนโดยการสัมภาษณ์ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล มีดังนี้

- การเล่าเรื่อง (Storytelling) ประยุกต์กับ Business Model Canvas (BMC)
- Focus Group Discussion (FGD) : สนทนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น
- Timeline : ให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์/กิจกรรม
- Mind Mapping : สรุประเด็นสำคัญและความเชื่อมโยง
- SWOT Analysis : วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค
- AAR (After Action Review) : ทบทวนหลังการดำเนินงาน (ทำอะไร ผลเป็นอย่างไร จะปรับปรุงอย่างไร)
- แบบสอบถามสั้น : เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ความพึงพอใจ ผลผลิต รายได้ เป็นต้น

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

เนื่องด้วย ภาระงานของประธาน ศพก.มีหลายด้าน ต้องบริหารจัดการทั้งงานภายในศูนย์ งานภายนอก และงานเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อาจจะทำให้ไม่ค่อยมีเวลาเพียงพอในการวางแผนหรือติดตามกระบวนการถอดบทเรียนเท่าที่ควร

ถึงแม้จะมีข้อจำกัดด้านเวลา แต่ประธาน ศพก. แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและความพยายามในการมีส่วนร่วม ทั้งในการให้ข้อมูลเชิงประสบการณ์จริง การเสนอแนวทางแก้ปัญหา และการสนับสนุนเกษตรกรเครือข่ายอย่างเต็มกำลัง ทำให้กระบวนการถอดบทเรียนยังคงดำเนินไปได้และได้ข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.